

Урок 30

Тема. Г. Гейне «Коли настав чудовий май...» Поетизація високого почуття кохання, розкриття у вірші його впливу на людину

Мета уроку (розвиток компетентностей). *Предметних і комунікативних:* знання і розуміння змісту вірша «Коли настав чудовий май...»; *уміння* визначати тематику і мотиви твору; характеризувати взаємообумовленість елементів змісту, структури та мовного оформлення вірша; розпізнавати в художньому тексті і коментувати зображувально-виражальні засоби, ознаки авторського стилю; формулювати висновки про близькість оригіналу й перекладу на основі їх аналізу, інтерпретації та порівняння; виявляти емоційні реакції ліричного героя; пояснювати причини відповідного емоційного стану ліричного героя; вирізняти невербальні засоби (художні деталі, символи та ін.), які сприяють розумінню змісту поезії, або вказують на наявність у творі прихованої інформації (про внутрішній стан і почуття персонажів, стосунки між ними). *Ключових:* розвиток уміння коментувати текст і підтекст, наводити приклади; формування умінь створювати власний або колективний текст/медіапродукт на основі прочитаного твору. створювати власний коментар про твір мистецтва.

Обладнання: підручники, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація та корекція знань. Хвилинка творчості. Презентація створених поетичних текстів.

Редагування тексту. Виправте помилки, допущені в розповіді про письменника.

Знаменитий ірландський поет Р. Бернс народився в родині небагатого священника. Його поетичний талант проявився дуже рано: вірші він став писати у п'ять років. Твори Бернса написані не лише німецькою мовою, але й на ірландському діалекті. Разом із Джеймсом Джонсоном він заснував «Ірландський музичний музей», де збирав народні музичні інструменти. День народження поета у березні англійці вважають національним святом.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Вступне слово вчителя. Незвіданими стежками мандрує кохання. І коли воно торкнеться чийогось серця, виникає таємниця. Таємниця душі, у якій незгасним вогнем горить священне і нездоланне, невичерпне та вічне, як саме життя, почуття любові. Бо змінюються часи і люди, але незмінними лишаються найвищі істини, незмінною лишається людська потреба любити. Попри всі біди і негаразди у світі цінується честь і гідність, чистота і любов.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу.

Слово вчителя з елементами бесіди. Генріх Гейне якось порівняв своє серце з дивовижною тропічною квіткою, яка розквітає один раз на сто років. Як відгук на свої почуття поет створив поетичну збірку «Книга пісень», де так розмістив матеріал, що вийшов продуманий, побудований за чітким планом твір про трагедію закоханого юнака, якому не відповіли взаємністю. Він все-таки знайшов своє кохання у Франції, куди був змушений переїхати через переслідування німецької влади, яку нещадно критикував.

Красуня Матильда не вмiла читати, і Гейне марно намагався навчити її німецької мови. Вона так і померла, не прочитавши жодного вірша, написаного чоловіком, навіть точно і не знала, чим він займається. Але серце поета вона полонила своєю природністю, веселістю,

безмежною відданістю. Його не дуже бентежило те, що вона не знала його творів, бо кохали його не за гучну поетову славу, а як людину і особистість.

Разом вони прожили 20 років спільного життя. Останні вісім років життя Гейне були затьмарені боротьбою з хворобою спинного мозку, що прикувала його до ліжка. Коли поет тяжко і невиліковно захворів, Матильда турботливо доглядала за ним. Після смерті чоловіка їй неодноразово пропонували руку і серце, але вона не могла забути свою любов і не хотіла носити іншого прізвища.

IV. Формування нових знань, умінь, навичок і компетенцій.

Робота з віршем Г. Гейне «Коли настав чудовий май».

Коментар учителя. Вірш «Коли настав чудовий май» входить до циклу поезій «Ліричне інтермецо» зі збірки «Книга пісень».

Виразне читання поезії в оригіналі (за умови знання тексту) та в перекладі.

«Im wunderschönen Monat Mai»	Переклад-підрядник
<p>Im wunderschönen Monat Mai, Als alle Knospen sprangen, Da ist in meinem Herzen Die Liebe aufgegangen.</p> <p>Im wunderschönen Monat Mai, Als alle Vögel sangen, Da hab ich ihr gestanden Mein Sehnen und Verlangen.</p>	<p>В прекрасному місяці травні, Коли всі бутони розкрилися, Тоді в моєму серці Любов зросла.</p> <p>В прекрасному місяці травні, Коли всі птахи співали, Тоді я їй зізнався Про мою тугу й бажання.</p>
Переклад Л. Українки.	Переклад Л. Первомайського
<p>Коли настав чудовий май, Садочків розвивання, Тоді у серденьку моїм Прокинулось кохання.</p> <p>Коли настав чудовий май, І пташок щебетання, Тоді я милій розказав Мою журбу й кохання.</p>	<p>Як в травні місяці сади Розвинулися зрання, Тоді в моєму серці Прокинулось кохання,</p> <p>Як в травні місяці в садах Зачулось щебетання, Я їй своє бажання Освідчив без вагання.</p>

Бесіда за змістом поезії.

- Яке враження у вас викликав вірш?
- Коли прокинулось кохання у душі ліричного героя? Про яку пору року говориться у вірші? Яка символіка цього образу?
- З чим порівнюється почуття? Що символізує образ квітучого саду, співочого птаха?
- Яка роль картин природи у творі?
- Який настрій поетичного твору? У чому причина тихої печалі ліричного героя?
- Визначте тему вірша.
- З якою метою автор використовує у побудові вірша анафору?
- Які ще художні засоби використовує автор?

Аналіз твору. Вірш «Коли настав чудовий май» за жанром – елегія. Поет описує стан

закоханості. Ліричний герой - людина з багатим душевним життям, здатна аналізувати свої почуття. Образ коханої умовний і узагальнений, позбавлений індивідуальних рис. Гейне не описує її зовнішність, її внутрішній світ теж не переданий. Поет зосередився на своїх переживаннях і душевних муках. Головний художній прийом – психологічний паралелізм, почуття зіставляються зі станом природи. Лірична замальовка має всього два складних речення, побудованих однаково, це синтаксичний паралелізм. Його роль – підкреслити незмінність та глибину почуттів. У вірші майже немає епітетів, відсутні метафори, зате він насичений лексикою, що означає дію, бо вірш є зав'язкою подій, що відбуваються з ліричним героєм протягом поетичного циклу. Тому у цій поезії можна навіть визначити певний сюжет: пробуджується природа – зароджується любов, і, мов співочий птах, поет виливає свої почуття коханій. Весна в поезії є символом кохання, початку усього. Але вірш сповнений легкого смутку, бо закоханого не помічають, тому розвиток його почуттів заздалегідь визначений.

Словник літературних термінів. *Елегія* (грецьк. – журлива пісня, скарга) – один із жанрів лірики меланхолійного, часом журливого змісту.

Порівняння різних перекладів вірша Г. Гейне. (Завдання, зрозуміло, не в протиставленні одного перекладача іншому, а в виясненні різних підходів і вимог до інтерпретації твору, та зумовленому ними рівні майстерності перекладу.) Дайте відповідь на питання:

- Чим подібні переклади вірша?
- Чим відрізняються створені перекладачами картини природи?
- Які особливості кожного перекладу? Що втрачено, які є доповнення, зміни?
- Які художні засоби використовують перекладачі? Чому?
- Чи зберегли перекладачі головну ідею твору? Чи збережено образну систему?
- Чи збережено художню домінанту у перекладах?
- Чий переклад сподобався найбільше? Чому? (Примітка: можливе заповнення таблиці)

художні засоби	оригінал	переклад 1	переклад 2
епітети			
метафори			
ключові образи			
Важливі елементи (художня домінанта):	Збережено чи є зміни (пропуски, заміни) домінанти (ключового образу, головної ідеї):		
Другорядні елементи:	Збережено чи є зміни (пропуски, заміни):		
Висновок про близькість оригіналу й перекладу			

У висновку зверніть увагу на такі питання:

- Який з перекладів найбільш відповідний оригіналу? Чим саме?
- Який із перекладів вам найбільше сподобався? Чому?

Коментар учителя. Леся Українка створила високопоетичний переклад, що має художню цінність і сьогодні. Поетеса тонко відтворює і романтичні настрої Гейне, і гейневський гумор, і настрої гіркоти, що проривається крізь рядки. Перекладачка вживає зменшено-пестливі форми слів (садочки, серденько), яких немає в оригінальному тексті. Цей переклад відтворює зміст і форму художнього твору, але авторці перекладу не вдалось передати своєрідний ритмічний малюнок вірша.

Леонід Первомайський – один з найактивніших українських перекладачів німецького поета. В перекладі Л. Первомайського досягнуто рівноваги між змістом, формою і ритмікою, властивим оригіналові, однак не вповні вдалося відтворити тужливий настрій поезії.

Міжмистецькі зв'язки. Знайдіть в інтернет-мережі та прослухайте запис романсу Миколи Лисенка на текст вірша Генріха Гейне. Висловіть свої враження.

V. Закріплення вивченого матеріалу, узагальнення та корекція знань.

Усне словесне малювання. Опишіть, якою ви уявляєте ілюстрацію до вірша Г. Гейне. Які фарби і чому слід використати? Які образи мають бути на передньому плані малюнка, а що буде зображено на його тлі? Якими ви зобразите ліричного героя та героїню?

Виконання інтерактивних вправ: «"Коли настав чудовий май". Відновіть текст»: <https://learningapps.org/display?v=puf9gz2aa25> та «Гейне. Художні засоби»: <https://learningapps.org/display?v=pkvuv6fmm25>

VI. Підбиття підсумків, рефлексія.

Рефлексія. «Випадкове колесо». Учні крутять колесо та продовжують рефлексивну фразу, яка випала. Учитель може виготовити колесо-спінер із картону, або використати готовий шаблон ресурсу Wordwall, створений власноруч, чи розміщений іншими вчителями для вільного користування, наприклад:

<https://wordwall.net/uk/resource/52319634/%d1%80%d0%b5%d1%84%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%81%d1%96%d1%8f>

Працюємо вдома. Завдання підручника зі с. 134: 7. Запишіть текст вірша «Коли настав чудовий май...» способом малюнкового письма», перетворюючи слова на прості символи, піктограми, смайлики тощо. 8. Порівняйте прочитані вірші Р. Бернса і Г. Гейне. Заповніть порівняльну таблицю.

Елемент порівняння	Вірш Р. Бернса	Вірш Г. Гейне
Будова вірша		
Ліричний герой		
Образ коханої у творі		
Тропи (епітети, метафори, порівняння)		
Художній синтаксис		
Естетично-інтонаційне забарвлення, рими, звукопис		